

ธรรมบทวิเคราะห์ : ชีวิตของ “โฆสกะผู้ฆ่าไม่ตาย” การใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์จากความเชื่อ

พระปลัดระพิน พุทธิสาร¹, มัลลิกา ภูมะธน², ดิเรก ด้วงลอย³

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ² มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,

³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

อีเมล: raphind@yahoo.com

วันรับบทความ: 12 พฤษภาคม 2565 | วันแก้ไขบทความ: 4 มิถุนายน 2565 | ตอรับบทความ: 8 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เรื่องในธรรมบท ที่เกี่ยวกับประวัติชีวิตของ โฆสกะ ที่มีประวัติชีวิตที่ยากผ่านความรุนแรงหลายขั้นตอนดังปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ใช้การศึกษาผ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ความรุนแรงโดยมีฐานคิดจากความเชื่อ ได้กลายเป็นความรุนแรงต่อชีวิตและสมาชิกในครอบครัว ดังกรณีการทารุณทารก การทิ้งตั้งแต่แรกเกิด และความรุนแรงจากการแย่งชิงทรัพย์สินดังปรากฏเป็นภาพข่าวในปัจจุบัน ในครั้งพุทธกาล โฆสกะจึงเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรงในครอบครัวที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตเด็กและสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งแนวทางแก้ไข คือการยุติความรุนแรงโดยการยกเลิกค่านิยมที่ผิดหรือชุดความเชื่อตามคำทำนาย ยึดค่านิยมของความรวยด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง

คำสำคัญ : โฆสกะ; ความรุนแรง; ความเชื่อและสิ่งเชื่อ

The Dhammapada analysis on Unkillable life of Ghosaka and The Violence to Benefit from Beliefs and Believed Things

Direk Duangloy¹, Mallika Phumathon², Phrapalad Raphin Buddhiso³

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Sawan Campus, ²Rajabhat Nakhon Sawan University, ³Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: raphind@yahoo.com

Abstract

The objective of this study is based on Dhammapada chapters related to the life of Ghosaka, who had a difficult life through many stages of violence as shown in Buddhist literature. This research was conducted by studying documents and related studies, articles and related papers.

The results showed that faith-based violence has become violent towards life and family members. For instance, in the case of child abuse, child abandonment since birth, and the violence of property snatching as appeared in the news today. In the Buddha's time, Ghosaka was the symbol of family violence affecting children's life and welfare. Therefore, the solution is to end violence by abolishing false values and prophetic beliefs, and clinging to the values of wealth in wrong way.

Keywords: Ghosaka, the Violence, Beliefs and Believed Things

บทนำ

โฆสกะ บุคคลที่ถูกกล่าวถึงในพระพุทธานุศาสนอันสัมพันธ์กับเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ที่เราเคยได้ยินบ่อย ๆ เช่น เป็นเศรษฐี ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นพ่อเลี้ยงผู้อุปถัมภ์นางสาวมาติ (ชาวนรงค์ บุญหนุน, 2019; วนิดา ฉายาสุตบุตร, 2550; พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์), 2560) รวมไปถึงการตั้งโรงทานและได้นางสาวมาติมาเป็นผู้ช่วยจัดระเบียบใน “รั้ว” ทำให้คนเดินเป็นแถว พร้อมกับชื่อที่แสดงถึงความสำเร็จเป็น “วัด-รั้ว” นับเป็นนวัตกรรมแห่งยุคสมัยในครั้งอดีต แต่สาระสำคัญของบทความนี้ต้องการสื่อสะท้อนไปสู่เส้นทางชีวิตของ “โฆสกะ” ที่กำลังกล่าวถึงที่อาจสะท้อนว่าชีวิตคนหนึ่งคนกว่าจะผ่านวิกฤติในฐานะที่จะเกิดมาเป็นชีวิต ต้องประสบชะตากรรมที่หลากหลาย โดยสัมพันธ์กับแนวคิด ความเชื่อ นับตั้งแต่การเชื่อว่าบุตรชายไม่มีประโยชน์ในเชิงธุรกิจพาณิชย์ เหมือนที่สังคมจีนเชื่อว่าบุตรสาวไม่สำคัญเท่ากับบุตรชาย ความรุนแรงต่อทารกในกำเนิดจึงเกิดขึ้น การทิ้งทารกด้วยเหวอด้วยความเชื่อในแบบไม่มีประโยชน์เกิดขึ้นกับ “โฆสกะ” จัดเป็นความรุนแรงต่อทารกในครรภ์ จนกระทั่งเข้ามาสู่อำนาจผ่านเงิน ตำแหน่ง และสถานะต่อความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง ได้ “เชื่อ” ต่อสิ่งเชื่อนั้นแล้วนำความเชื่อนั้นมาเป็นกติกาในการดำเนินชีวิต และเชื่อว่า “ทารก” ที่

เกิดในวันนั้นจะเป็นเศรษฐี หรือผู้มีบุญมาเกิด โดยให้แนวคิดไว้ 2 สถานะ คือ ถ้าเป็นเพศตรงข้ามจะให้แต่งงานกับบุตรของตนเอง (ชาย+หญิง) ถ้าเป็นเพศเดียวกัน (ชาย/หญิง) กับบุตรของตนเองก็จะได้ “กำจัด” ผ่านความเชื่อ “คู่แข่ง” ที่ถือไว้นั้น เป็นการส่งผ่านความรุนแรงด้วยความเชื่อนั้น ดังนั้นในบทความนี้จึงประสงค์วิเคราะห์ความเชื่อ ที่ส่งผลเป็นพฤติกรรม และการกระทำความรุนแรงอันนับเนื่องจากความเชื่อนั้น ซึ่งเคยเกิดขึ้นในอดีตและจะยังเกิดขึ้นต่อเนื่องมาแม้ในปัจจุบัน ดังปรากฏการณ์ความรุนแรงต่อทารกในครรภ์ การทิ้งทารกวัยแรกเกิด หรือการมอบความตายให้กับอีกฝ่ายด้วยการเชื่อมต่อผลประโยชน์หรือสิ่งอันจะพึงได้ผ่านการฆ่าแย่งมรดก แม้เหตุการณ์จะเกิดขึ้นต่างช่วงเวลาภายใต้สังคมแบบใหม่ ค่านิยมสังคม เศรษฐกิจ และการให้คุณค่าแบบใหม่ แต่วิถีแห่งความต้องการ ความเชื่อ ยังเป็นนัยที่ถูกส่งต่อมาจากกระทั่งปัจจุบัน อันมีผลต่อสถานการณ์และการดำเนินชีวิตจนกระทั่งปัจจุบัน

เรื่องที่มาจากรรรมบทชีวิตมโองการของ โสภะ

ในเรื่องอาจจริงหรือเป็นเพียงแต่งขึ้นเพื่อเป็นบุคลาธิษฐานก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นและย้อนมองกลับมาให้เห็นว่า จริง ๆ แล้วเรื่องเหล่านี้สะท้อนออกมาเป็นปรากฏการณ์ของการใช้ชีวิต และในเวลาเดียวกันปรากฏการณ์ของชีวิตได้กลายเป็นเงื่อนไขและปมของการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ ดังนั้นเรื่องของโสภะในฐานะมนุษย์คนหนึ่งเกิดในท้องนาง “คณิกา” แต่ด้วยอาชีพคณิกา การมีบุตรชายถือว่าเป็นภาระ การมีบุตรหญิงจะสามารถสืบทอดอาชีพหรือกิจการของพ่อแม่ได้ หลักฐานนี้สัมพันธ์การเกิดของ “ชีวโกมารภัก” ผู้ที่ถูกทิ้งแต่ก็ยังโชคดีถูกเก็บมาเลี้ยงและได้รับการศึกษาจนพัฒนาตนเองเป็นหมอและมีชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นปกติและถูกบันทึกว่าเป็นหมอประพระองค์ของพระพุทธเจ้า และ “นางสิริมา” ที่สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อนี้เป็นหลักฐานและเป็นค่านิยมดั้งเดิมในอินเดียครั้งพุทธกาล ? และสัมพันธ์ถึงค่านิยมความเชื่อและความรุนแรงต่อทารกตั้งแต่เยาว์วัยซึ่งไม่ต่างจากสภาพปัจจุบันในเรื่องความรุนแรงต่อทารกในครรภ์จนกระทั่งคลอด กรณีนี้สัมพันธ์กับความรุนแรงต่อทารกในครรภ์ในเรื่องความตายและการใช้ความตายเป็นเงื่อนไขเพื่อยุติการจัดการหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

ย้อนกลับมาในกรณีของโสภะเทพบุตร หรือต่อมาเกิดเป็น “โฆษกเศรษฐี” ได้มาเกิดปฏิสนธิในท้องหญิงงามเมือง (นครโสภณ) ในกรุงโกสัมพี คตินิยมของหญิงงามเมือง จะถือว่าบุตรชายไม่สามารถทำอาชีพตามแม่ หรือทำเงินไม่ได้ จึงให้คนรับใช้ เอาใส่กระสอบไปทิ้งที่กองหยากเยื่อ พวกกาและสุนัขมาหอมล้อมเด็กคนนั้น แต่เข้าใกล้ไม่ได้ จึงเป็นเสมือนมาช่วยอารักขาคุ้มครอง ในขณะที่กาและสุนัขยั้วเยี้ยหอมล้อมอยู่นั้น มีบุคคลผู้หนึ่งเดินผ่านมาเข้าไปดู เห็นเด็ก จึงเกิดความรักเพียงดั่งบุตร นึกว่า “เราได้ลูกแล้ว” นำไปเรือน เลี้ยงอย่างลูกของตน เวลาใกล้เคียงกันนั้น เศรษฐีใหญ่เมืองโกสัมพีไปเฝ้าพระราชบิดา พบกับราชบุรุษโรหิตในระหว่างทาง จึงถามด้วยความคุ้นเคยว่า “วันนี้มีเหตุการณ์พิเศษอะไรบ้าง” ราชบุรุษโรหิตเงยหน้าขึ้นมองท้องฟ้าแล้วตอบว่า “วันนี้มีเด็กเกิดใหม่คนหนึ่ง ต่อไปจะเป็นเศรษฐีใหญ่ในเมืองนี้ กรุงโกสัมพีมีโอกาสได้ต้อนรับท่านผู้มีบุญอีกคนหนึ่งแล้ว”

เวลานั้น ภรรยาของเศรษฐีใหญ่กำลังมีครรภ์แก่จนคลอด เศรษฐีรีบเข้าเฝ้าพระราชบิดาและรีบกลับ เห็นว่าภรรยาของตนยังไม่คลอด จึงมอบเงินจำนวนหนึ่งพันกหาปณะให้หญิงคนใช้ซื้อเกลือไปสับดูว่าเด็กคนใดเกิดวันนี้บ้างขอให้ไปซื้อมา เขาคิดว่า ถ้าเด็กคนนั้นต่างเพศกับบุตรของเขา ก็จะให้แต่งงานกัน แต่ถ้าเพศเดียวกันก็

จะฆ่าเสีย หญิงรับใช้พบเด็กและขอซื้อมาในจำนวนเงิน 1 พันกหาปณะ ต่อมาอีกไม่กี่วัน ภรรยาของลูกเศรษฐีก็ ออกลูกเป็นชายเพศเดียวกับเด็กที่ซื้อมา เศรษฐีจึงวางแผนฆ่าเด็กนั้นทันที เพราะเกรงว่าเด็กคนนั้นจะแย่ง ตำแหน่งเศรษฐีใหญ่แห่งโกสัมพีไปจากบุตรของตน การวางแผนฆ่าเป็นไปตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนประมวลสรุปได้คือ

ครั้งที่ 1 นางกาลิณุกนายใช้ให้นำเด็กไปวางไว้หน้าคอกโคเพื่อให้โคเหยียบ ตามปกติเมื่อโคบาลเปิด คอกในเวลาเช้า โคอื่นๆ จะออกมาก่อน ส่วนโคนายฝูงจะออกทีหลัง แต่เช้าวันนั้น โคนายฝูงรีบออกจากคอก ก่อน แล้วยืนคร่อมเด็กไว้ ส่วนโคอื่นๆ เสียดสีโคนายฝูงออกไปทั้งสองข้าง โคบาลเห็นผิดสังเกตดังนั้นจึงเดินเข้าไปดู เห็นเด็กน้อยนอนอยู่ เกิดความรักดังบุตรของตนจึงรีบอุ้มไปเรือน มอบให้ภรรยาเลี้ยงไว้อย่างบุตร นางกาลิ แอบดูอยู่เห็นเหตุการณ์ทั้งหมด เศรษฐีมอบทรัพย์ให้อีกหนึ่งพันกหาปณะเพื่อให้นางไปซื้อเด็กคนนั้นมา

ครั้งที่ 2 เศรษฐีให้นำเด็กคนนั้นไปทิ้งไว้ทางเกวียนหน้าประตูเมืองด้วยหวังว่า ให้โคเกวียนเหยียบ ถ้า โคไม่เหยียบ ล้อเกวียนเหยียบจนตาย แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้นไม่ เมื่อโคมาถึงตรงจุดที่เด็กถูกทิ้งรอความตาย โค จะสลัดแอกออก สวมเข้าก็สลัดออก เหมือนอาการตื่นอย่างนั้นจนสว่าง นายกองเกวียนลงไปดู เห็นเด็กน้อยนอน ขวางทางอยู่ บังเกิดความรักเหมือนลูก จึงนำไปเลี้ยงไว้ เศรษฐีทราบเข้าก็ให้ซื้อเด็กมาอีก

ครั้งที่ 3 เศรษฐีให้นำไปทิ้งไว้ที่ป่าช้าผิติด ด้วยหวังว่าสุนัขหรือมนุษย์คงทำร้ายเด็กถึงตายแน่ ครั้งนั้น คนเลี้ยงแพะคนหนึ่งนำแพะหลายร้อยตัวไปเลี้ยงใกล้ป่าช้า แม่แพะตัวหนึ่งเที่ยวกินใบไม้ เข้าไปใกล้พุ่มไม้ นั้น เห็นเด็กน้อยเกิดความเอ็นดู จึงคุกเข่าลงให้เด็กดื่มนม ร่างของมันเป็นสัตว์เดรัจฉาน แต่ยังมีน้ำใจกรุณา เมื่อคน เลี้ยงแพะร้องไล่ “เห เห” อยู่ แม่แพะก็ไม่ขยับ คนเลี้ยงแพะจึงเดินเข้าไปใกล้ คิดว่าจะตีที่ตื่อไม่ยอมขยับ แต่ แล้วเขาต้องวางไม้ เมื่อเห็นภาพอันน่าประทับใจ เขามองด้วยความชื่นชมพลางเปรยว่า “เจ้าเป็นสัตว์ดิรัจฉาน ยังรู้จักถนอมชีวิตของผู้อื่น แต่บุคคลผู้ทำชีวิตนั้นเกิดขึ้นแล้ว หاربผิดชอบถนอมชีวิตไม่ ช่างน่าละอายใจ เหลือเกิน” คนเลี้ยงแพะนำเด็กคนนั้นไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม เศรษฐีให้นางกาลิไปซื้อเด็กมาอีก

ครั้งที่ 4 เศรษฐีให้นำโสมกะไปทิ้งที่ภูเขาเป็นที่ทิ้งโครง นางกาลิได้ทำตามนั้น ณ ที่นั้นมีกอไผ่ใหญ่มาก กองหนึ่งขึ้นที่เชิงเขา เจริญเติบโตไปตามแนวเขา ปลายของกอไผ่ประสานกันหนาแน่นเป็นพุ่มใหญ่ เมื่อเขาถูก ทิ้งลงไปในนั้น เสมือนตกลงไปในเปลผ้า ในวันเดียวกันนั้น หัวหน้าช่างสานมีความต้องการไม้ไผ่ จึงชวนบุตรไปตัดไม้ แลวันนั้น เมื่อต้นไผ่ไหว เด็กก็ร้องออกมา ช่างสานและบุตรได้ปีนขึ้นไปทางด้านภูเขาด้านหนึ่งเห็นเด็กนอนอยู่ เกิดความรักจึงนำไปเลี้ยงไว้ เศรษฐีก็ให้คนไปซื้อเด็กมาอีก

เมื่อเศรษฐีพยายามฆ่าโสมกะตั้งแต่วัยเด็กอยู่เช่นนี้ ส่วน “โสมกะ” นับแต่วัยเยาว์จนเป็นหนุ่ม โสมกะ ไม่รู้เรื่องความรุนแรงที่เกิดขึ้นอะไรเลย แต่สำหรับเศรษฐีด้วยความโลภ และอาฆาต จึงยังคงพยายามหาอุบาย ฆ่าเด็กอยู่ตลอดเวลา

ครั้งที่ 5 เศรษฐีมีเพื่อนเป็นช่างปั้นหม้ออยู่คนหนึ่ง คิดว่าอาศัยมือช่างปั้นหม้อ คงทำลายชีวิตของโสม กะได้ จึงนัดหมายกับช่างปั้นหม้อเป็นที่เรียบร้อยแล้วให้เขาถือจดหมายไป ข้อความในจดหมายมีว่า “เด็กคนนี้เป็นลูกที่เลว เมื่อมาถึงแล้วให้สับเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้วโยนลงไปในเตาเผาหม้อ เราจะให้ค่าจ้างแก่ท่านหนึ่ง พันกหาปณะ เมื่องานเสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีรางวัลพิเศษอีก

โสมกะอ่านหนังสือไม่ออก นำจดหมายฆ่าตัวเองไป พอดีขณะนั้นบุตรแท้ๆ ของเศรษฐีกำลังเล่นขลุ่ย อยู่หน้าบ้านกับเพื่อนๆ กำลังเล่นเพลิน เห็นโสมกะเดินมา จึงเป็นคนเล่นขลุ่ยเก่ง จึงเรียกให้ช่วยแก้มือเอาเงินคืน ส่วนตนรับอาสาไปส่งจดหมายแทนให้

ช่างหม้อก็ไม่รู้จักลูกชายเศรษฐี เมื่อได้รับจดหมายก็ทำตามคำสั่ง สับเขานลงเฉียดแล้วโยนลงเตาเผา หม้อ ตกเย็นโสมกะกลับเข้าไปในบ้าน เศรษฐีเห็นเช่นนั้น ก็ประหลาดใจ จึงถาม ทราบความเรื่องราวแล้วก็ ตกใจมาก คร่ำครวญว่า “อย่าฆ่าลูกฉัน อย่าฆ่าลูกฉัน” ประคองแขนทั้งสองวิ่งร้องให้ไปยังบ้านช่างหม้อ แต่ก็ สายเสียแล้ว ช่างหม้อเห็นดังนั้นจึงกล่าวกับเศรษฐีว่า “ท่านเศรษฐีอย่าเอะอะไป สิ่งใดที่ท่านสั่งให้ข้าพเจ้าทำ ข้าพเจ้าได้ทำสิ่งนั้นเรียบร้อยแล้ว” เศรษฐีนั้นเสียใจเหมือนถูกภูเขาใหญ่ทับอยู่บนอก ตามทำนองแห่งบุคคลผู้ ประทุษร้ายต่อผู้ไม่ประทุษร้ายตน

หลังจากนั้นแล้ว เศรษฐียิ่งเกลียดชังโสมกะมากขึ้น ความเกลียดชังนี้เองเร่งเข้าให้เศรษฐีพยายาม ขวนขวายฆ่าเขาให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขาเขียนจดหมายถึงผู้จัดการผลประโยชน์ในชนบทของเขาว่า เด็กคน นี้เป็นบุตรเลว เมื่อมาถึงแล้วจงฆ่าเด็กเสียแล้วทิ้งลงหลุมคูถ ดั่งนี้ แล้วมอบจดหมายให้เขาถือไป

ครั้งที่ 6 โสมกะรับหนังสือฆ่าตัวเองใส่ชายพกแล้วเดินถามบิดาว่า “จะได้เสปียงอาหารที่ไหน”

เศรษฐีตอบว่า “ในระหว่างทางมีบ้านเศรษฐีคนหนึ่งเป็นเพื่อนของข้า(บอกชื่อไป) แยกไปถึงที่นั่นแล้ว บอกว่ามาจากบ้านข้า เขาจะให้ที่พักและเงินเจือเรื่องอาหารการกิน ไปเถอะไม่ต้องกังวล”

โสมกะไปถึงที่บ้านนั้น บอกชื่อของเศรษฐีผู้เป็นบิดาตนก็ได้รับการรองรับด้วยดี ภรรยาของเศรษฐีรู้สึก มีเมตตาจิตต่อโสมกะเป็นพิเศษ

เศรษฐีบ้านนั้นมีธิดาสาวสวยคนหนึ่ง ขณะเดียวกับที่มารดาของเธอกำลังต้อนรับโสมกะอยู่นั้น เธอได้ ใช้ให้หญิงสาวใช้ของเธอไปซื้อของบางอย่างที่ตลาด เมื่อมารดาของเธอเห็นเข้าจึงเรียกมาใช้ให้บูที่หลับนอนปิด กวาดห้องโสมกะ

ลูกสาวเศรษฐีพอได้ยินคำว่าโสมกะ เท่านั้น ความรักก็เล่นจับใจของหญิงสาว มันเป็นความรักที่ได้สั่ง สมติดต่อกันมาเป็นเวลานาน พอได้ยินคำว่าโสมกะ เท่านั้น พุพพลินเห (ความรักเก่า) จึงทว่มหัวใจของนาง สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

“ความรักเมื่อจะเกิด ย่อมเกิดด้วยเหตุ 2 ประการ คือ เพราะเคยรักกันมาในชาติก่อนอย่างหนึ่ง และเพราะการเกื้อกูลกันในปัจจุบัน เหมือนดอกบัวที่เกิดในน้ำย่อมอาศัยน้ำ หรือเปือกตมเกิดขึ้น”

เมื่อปลอดคน ธิดาเศรษฐีลงไปข้างล่าง เห็นโสมกะนอนหลับอยู่ มีจดหมายติดตัวพกมาด้วย

ความอยากรู้อยากเห็นและความรัก ทำให้เธอตั้งใจจดหมายออกจากชายพกของโสมกะ นำไปอ่านที่ห้อง ทราบเรื่องโดยตลอด เธอจึงนำจดหมายนั้นทิ้ง แล้วเขียนจดหมายขึ้นใหม่ ความว่า

“โสมกะนี้เป็นบุตรโตของเรา เราประสงค์จะได้แต่งงานกับบุตรของสุมณฑลเศรษฐี (ชื่อสมมติ) สหายของเรา เมื่อหลานเราได้รับจดหมายนี้แล้วจึงรีบปลูกบ้าน 2 ชั้น ให้มีปราการที่มั่นคง มียามคุ้มครอง รักษาแล้วจัดการแต่งงานให้กับสุมนมา บุตรีของสุมณฑลเศรษฐี ทำให้ดีที่สุดแล้วส่งข่าวให้เราทราบ”

เมื่อเขียนจดหมายเสร็จแล้วก็ใส่ไว้ชายพกของโสมกะดังเดิม

ผู้จัดการผลประโยชน์ของเศรษฐี ได้ทำทุกอย่างตามจดหมายที่เขาได้รับจากมือของโสมกะ แล้วส่งข่าว ให้เศรษฐีทราบ

เมื่อเศรษฐีได้ทราบข่าวแล้ว เกิดโศกเศร้าอย่างยิ่ง รำพันออกมาว่า “เราต้องการทำสิ่งใดแกไขสกะ สิ่งนั้นหาเป็นไม เราไม่ต้องการให้สิ่งใดเกิดขึ้นแกไขสกะ สิ่งนั้นก็เกิด สิ่งร้ายที่โยนให้ไขสกะกลับกลายเป็นสิ่งดีหมด”

ความโศกถึงบุตรที่ตายไป ความแค้นที่ทำอันตรายใดๆ แกไขสกะไม่ได้ มีผลกระทบต่อร่างกายมาก เศรษฐีนั้นล้มป่วยลง แต่ก็เกรงว่าเมื่อตนตายไป สมบัติจักตกแกไขสกะ จึงให้คนไปตามไขสกะมา เพื่อบอกให้รู้กันต่อหน้าว่า ไขสกะไม่มีสิทธิ์รับสมบัติใดๆ เลย ให้ผู้จัดการผลประโยชน์หรือทนายความประจำตระกูลเป็นพยานเอาไว้

คนของเศรษฐีมาถึงบ้านของไขสกะและสุมนา แจ้งว่าเศรษฐีป่วย ต้องการพบไขสกะ สุมนานัดหมายกับสามีว่า เมื่อไปถึงแล้วให้สามียืนอยู่ปลายเท้าของเศรษฐี ส่วนตนยืนอยู่ด้านเหนือของศีรษะ นอกจากนี้แล้วยังให้คนของตนอารักขาอยู่ทั้งด้านหน้าและหลังบ้าน

ทุกอย่างเป็นไปตามที่นัดหมาย ผู้จัดการผลประโยชน์ได้เรียนให้ท่านเศรษฐีทราบว่า บัดนี้ ไขสกะได้มาถึงแล้ว

เศรษฐีมีความประสงค์กล่าวว่า ททรัพย์สมบัติทั้งหมดเราไม่ให้แกไขสกะ แต่เราให้แก่..... แต่เมื่อถึงคราวจะพูดจริง เศรษฐีกลับพูดเรื่องให้ก่อน พูดเรื่องไม่ให้ทีหลัง

พอเศรษฐีพูดว่า “เราให้..... เท่านั้น” สุมนาเกรงว่าเขาจะพูดคำอื่นต่อไปอีก จึงแสร้งทำเป็นโศกเศร้า คลุกศีรษะลงบนอกเศรษฐี คร่ำครวญรำพันต่างๆ ทำนองว่าลูกมีความอาลัย จนเศรษฐีต้องตาย ไม่ได้พูดอะไรเลย

พระเจ้าอุเทน ราชแห่งโกสัมพี ทรงทราบว่าเศรษฐีมีบุตรอยู่คนหนึ่งคือ ไขสกะ และทรัพย์ทั้งปวงตกแกไขสกะ จึงรับสั่งให้ไขสกะเข้าเฝ้า

บังเอิญวันที่ไขสกะเข้าเฝ้านั้น เกิดฝนตกหนัก น้ำท่วมกระทั้งพระลานหลวง ไขสกะกระโดดโลดเต้นในน้ำ พระราชาประทับทอดพระเนตรเห็นอยู่ที่ใกล้พระบัลลังก์ เมื่อไขสกะเข้าเฝ้าทรงพลบโยนว่า “บิดาของท่านหาชีวิตไม่แล้ว อย่าเสียใจเลย อย่าเศร้าใจเลย เราจะมอบตำแหน่งเศรษฐีให้แก่ท่านสืบไป”

ในขณะที่ไขสกะเดินทางกลับบ้านนั้น เขาค่อยๆ เดินลงน้ำ ค่อยๆ ไป ไม่กระโดดโลดเต้นเหมือนคราวไปเฝ้าพระราชา ฝ่ายพระเจ้าอุเทนทอดพระเนตรเห็นอยู่ที่ช่องพระเกล ได้เห็นดังนั้นจึงรับสั่งให้ราชบุรุษไปตามไขสกะมาเฝ้าอีกครั้งหนึ่ง ตรัสถามว่า ทำไมเมื่อมาถึงกระโดดโลดเต้นมา แต่เมื่อกลับค่อยๆ เดินไป

ไขสกะกราบทูลว่า เมื่อมานั้นเป็นชาวบ้านธรรมดาๆ คนหนึ่ง แต่เมื่อกลับ พระราชาประทานตำแหน่งเศรษฐีให้แล้ว เศรษฐีจะทำอย่างเด็กๆ ชาวบ้านก็หาสมควรไม่

พระราชาทรงดำริว่า “บุคคลผู้นี้ฉลาด รู้กาลอันควรไม่ควรแก่ตน เขาควรแก่ตำแหน่งเศรษฐีนี้อย่างยิ่ง เราควรยกย่องเขาให้ปรากฏ” ดังนี้ พระราชทานสิ่งอันเป็นสัญลักษณ์แห่งเศรษฐีอย่างละร้อย

ไขสกะนั้นยืนบนรถ ทำประทักษิณพระนคร ทำนครโกสัมพีให้เอิกเกริกแล้ว

ฝ่ายสุมนา ภรรยาของไขสกะได้ยืนมองดูสามีอยู่ที่หน้าต่าง เห็นสามีพร้อมด้วยเกียรติอันยิ่งใหญ่ จึงพูดกับนางกาลิว่า “ดูเถิด กาลิ ไขสกะได้สมบัติใหญ่เห็นปานนี้เพราะเราแท้ๆ”

จากข้อมูลในภาพรวมที่นำเสนอมาเป็นเนื้อเรื่องในภาพรวมที่ไม่ได้ปรับแต่งเรียบเรียงใหม่ แต่ต้องการรักษาความเดิมและอรรถรสของต้นฉบับที่ยกมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงรสแห่งวรรณกรรมในระบอบที่เกี่ยวเนื่องกับไขสกะ

ที่ยกมานี้ และเมื่อศึกษาวิเคราะห์โดยสรุปถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยมีความเชื่อและความโลภเป็นฐานสามารถแยกได้ตามตารางดังนี้

ตาราง 1 วิเคราะห์ผลกระทบเป็นความรุนแรงกรณีของโฆสกะ เรื่องในธรรมบท

แรงจูงใจให้เกิด	ความรุนแรง	วิธีการ	ผล	ผลต่อเนื่อง
- ความโลภ - ความเชื่อ เศรษฐีเชื่อโหรที่ทำนายว่าเด็กที่เกิดในวันจะเป็นเศรษฐี - พฤติกรรมเนื่องต่อจากความโลภ ร่ำรวย มั่นคง ซื้อเสียง เงินทอง - ความผิดพลาดทางการบริหารจัดการ - การประเมินวิเคราะห์สถานการณ์ที่ผิดพลาด - การสื่อสาร/การรับสารที่บกพร่อง - การบริหารจัดการด้วยความโกรธ(โทสะ) - อาฆาต พยาบาท โกรธแค้น (เอาคืน/ล้อนปราบ)	ครั้งที่ 1 มูลค่าทิ้งทารก	ทารกถูกทิ้งไว้ที่กองขยะเพราะเพศชาย ไม่ได้มูลค่าในเชิงพาณิชย์ของอาชีพค้าบริการ	ไม่ตาย	มีคนมาพบเก็บไปเลี้ยง
	ครั้งที่ 2 /ชีวิต การฆ่า/ความรุนแรงต่อชีวิต	ความรุนแรงด้วยการฆ่าโดย วางทารกไว้หน้าคอกวัวด้วยหวังให้วัวเหยียบตาย	ไม่ตาย	ใช้เงินซื้อตัวเด็กมาเพื่อฆ่าในโอกาสต่อไป
	ครั้งที่ 3 /ชีวิต การฆ่า/ความรุนแรงต่อชีวิต	ความรุนแรงด้วยการฆ่าโดยนำเด็กไปทิ้งเหวของหุบเหวทั้งใจ	ไม่ตาย	ใช้เงินซื้อตัวเด็กมาเพื่อฆ่าในโอกาสต่อไป
	ครั้งที่ 4 /ชีวิต การฆ่า/ความรุนแรงต่อชีวิต	การใช้ให้ผู้อื่นฆ่าแต่ลูกชายที่แท้จริงของเศรษฐีไปรับเคราะห์แทน	ไม่ตาย	ใช้เงินซื้อตัวเด็กมาเพื่อฆ่าในโอกาสต่อไป
	ครั้งที่ 5 /ชีวิต การฆ่า/ความรุนแรงต่อชีวิต	จ้างให้คนฆ่า แต่ลูกชายแท้ๆ ไปแทน โฆสกะจึงมาเล่นเกมสั่นน่องชายและไม่ตาย	ไม่ตาย	จ้างคนฆ่าแต่ไม่ตาย ลูกชายแท้ ๆ รับเคราะห์จนกระทั่งลูกชายตาย
	ครั้งที่ 6 /ชีวิต การฆ่า/ความรุนแรงต่อชีวิต	ให้ลูกน้องส่งไปฆ่าแต่โชคดีบุตรเศรษฐีแปลงสารกลับข้อความ จากร้ายกลายเป็นดี	ไม่ตายได้ แต่งงาน	ให้ลูกน้องฆ่าแต่ลูกสลับจดหมายเป็นแต่งงานกับลูกสาวเศรษฐีแทน
	ครั้งที่ 7 /ความขัดแย้งต่อทรัพย์สิน มรดก	เรียกมาเพื่อไม่ยอมมอบทรัพย์สินให้ ด้วยความ “อาฆาต”	ได้ทรัพย์สินเป็นมหาเศรษฐีแทน พ่อเลี้ยง	ฆาตกรรมอำพราง / ความรุนแรงคืนกลับที่ประสงค์ต่อทรัพย์สิน

ธรรมบหิเคราะห์ว่าด้วยความเชื่อและการใช้ความเชื่อสร้างความรุนแรง

1. ความเชื่อนำไปสู่การก่อความรุนแรง หรือ ความรุนแรงทางความเชื่อ หมายถึง การที่บิดาที่เก็บโหมชะมาเลี้ยงเชื่อคำทำนายของหมอดูจึงนำไปสู่การ “ยึดความเชื่อ” นั้นเป็นเกณฑ์หลักในการกำหนดท่าทีและแสดงออกต่อความเชื่อนั้น จนกระทั่งกลายเป็นการกระทำ ต่อความเชื่อนั้น นับตั้งแต่การใช้จ่ายเงินไป “พราก” เด็กที่เกิดในวันนั้นด้วยความเชื่อว่าถ้าลูกของตนเองเป็นหญิงสาวจะให้แต่งงานด้วย แต่เมื่อผลกลับไม่ใช้อย่างที่คิด ทำให้ความคิดทำมาโสมกะด้วยความเชื่อว่า จะเป็น “ศัตรูคู่แค้น” แย่งชิงสมบัติกับบุตรชายที่เกิดจากภรรยาของตนเอง จึงให้หาสืไปกำจัดเสียด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังปรากฏในเนื้อความส่วนก่อน เทียบได้กับเหตุการณ์ร่วมสมัยการที่พระเจ้ามินดง (King Mindon Min, 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1808 – 1 ตุลาคม ค.ศ. 1878) เชื่อว่า “กา” เป็นสัตว์ “อวมงคล” จึงต้องทำหอคอยสูง เพื่อให้ทหารคอยไล่กา ไม่ให้มาเกาะที่หลังคาพระราชวัง (Dhammasami, Khammai, 2018; Charney, Michael W., 2006) หรือกรณีของการระเบิดพลีชีพ (Suicide Bomb) ที่กระทำผ่านเด็ก และสตรี ผ่านคำอธิบายต่อความเชื่อสูงสุดตามหลักศาสนา (Mia Bloom, 2007) โดยความเชื่อถูกใช้เพื่ออธิบายถึงความสูงสุดและจงรักภักดีอย่างสูงสุด จนกระทั่งนำไปสู่การก่อความรุนแรงดังปรากฏในเหตุการณ์หลายพื้นที่ของความขัดแย้งรุนแรง ความรุนแรงที่เกิดจากความเชื่อกรณีของศาสดาจิม โจน (Jim Jones, ค.ศ. 1931-1978) ผู้นำการฆ่าตัวตายหมู่ครั้งที่ร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ มีผู้เสียชีวิตกว่า 900 คน ที่เมืองโจนส์ทาวน์ ประเทศกายอานา ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1978 (Levi, Ken, 1982) ผ่านการใช้แนวคิดความเชื่อเป็นฐาน จนกระทั่งนำไปสู่การใช้ความรุนแรงใช้ความรุนแรงฆ่าตัวตายหมู่จนกลายเป็นประวัติศาสตร์ของชีวิตและความรุนแรงอีกเหตุการณ์หนึ่ง

รวมไปถึงผลกระทบจากนโยบายลูกคนเดียว (One Child Policy-หนึ่งครอบครัวลูกเพียงหนึ่งคน) ของจีน ตั้งแต่ปี 1980 สาเหตุก็เนื่องจากว่าประเทศจีนขณะนั้นยังยากจน ประชาชนจึงมีลูกมาก แต่รายได้น้อย รัฐไม่มีเงินดูแลในเชิงสวัสดิการ ผู้นำประเทศจึงออกนโยบายจำกัดการมีลูกเพียงคนเดียว (Hardee-Cleveland, Karen, 1988; Cai, Yong; Feng, Wang, 2021) เกินกว่านั้นต้องเสียภาษีที่แพง ผลสืบเนื่องจากการที่วัฒนธรรมสังคมนิยม (รวมทั้งโลกส่วนใหญ่) ให้คุณค่าลูกชายมากกว่าลูกสาว เมื่อรัฐออกกฎหมายเช่นนั้น ค่านิยมและความเชื่อจึงเลือกเพศชายไว้ก่อน ปัญหาของวิทยาการการเลือกเพศลูกเวลานั้นก็ยังไม่มีการใช้วิธีทำแท้งลูกสาว หรือ “ถ้าได้ลูกสาวก็ปล่อยให้ตาย ถ้าได้ลูกชายก็เลี้ยงฉลอง” จากนโยบายลูกคนเดียว และความเชื่อลูกชายสำคัญกว่าลูกหญิง มีการคาดการณ์ว่ามีการทำแท้ง (ฆ่า) ลูกสาวไปถึง 300 กว่าล้านราย ผลกระทบต่อเนื่องจากความเชื่อนั้น ปัจจุบันปัจจุบันทำให้สังคมมีประชากรผู้ชายมากกว่าผู้หญิงราว 20 ล้านคน ปัญหาที่ตามมาก็คือ ชายโสดเยอะมาก เพราะว่าทุกคนก็แต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียวเท่านั้น ตอนนั้นในจีนกำลังเริ่มเกิดปัญหาภาวะการแต่งงานเพราะถูกแรงกดดันทางสังคม คือ Polyandry หรือ ผู้หญิงหนึ่งคนต้องมีสามีหลายคน ล่าสุดทางจีนได้ประกาศยกเลิกนโยบายลูกคนเดียว (One Child Policy) และขยายมาเป็นนโยบาย “ลูกสองคน” (Two Child Policy) เรียบร้อยแล้ว ก็หวังว่า การมีลูกสองคนทีวี่นี้จะเน้นให้มีเพศหญิงด้วย มิฉะนั้นปัญหานี้ก็ยังคงจะเกิดต่อไป (Zamora López, Francisco, and Cristina Rodríguez Veiga, 2020; Alpermann, Björn, and Shaohua Zhan, 2019; ศิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์, 2558)

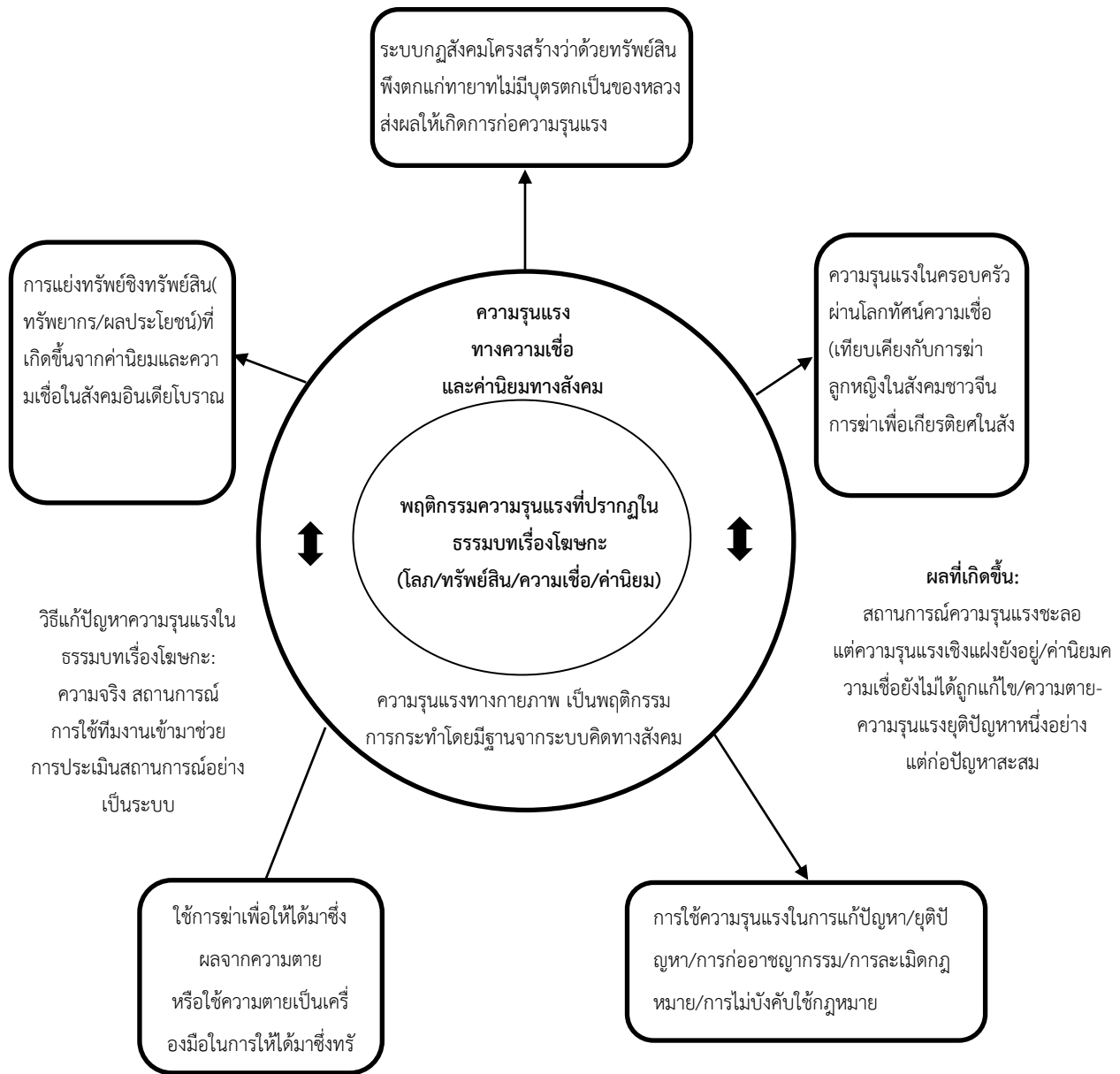
2. ความโลภในทรัพย์สินในฐานะสาเหตุของความรุนแรง หมายถึง ภาพข่าวการใช้ความรุนแรงในครอบครัว น้องชาย ฆ่าพ่อแม่ พี่ชาย รวม 3 ศพ เพราะประสงค์ต่อทรัพย์สิน (ASTVสุดสัปดาห์, 2557) พี่น้องใช้

ความรุนแรงในครอบครัวเพียงเพราะต้องการทรัพย์สินที่มากกว่า กรณีของตระกูลธรรมวัฒน์ ด้วยประสงค์ช่วงชิงทรัพย์สินเงินทองอันเป็นสิทธิ์ที่มีอยู่ในระบบกสิของครอบครัว (ASTVผู้จัดการสุดสัปดาห์,2557) เหล่านี้กลายเป็นความรุนแรงต่อทรัพย์สินอันจะพึงเกิดขึ้น รวมไปถึงการใช้ความรุนแรงในกรณีของสงครามและการเมืองระหว่างประเทศดังปรากฏในมิติทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ๆ มา รวมไปถึงเหตุการณ์ร่วมกรณีสงครามอ่าวเปอร์เซีย (Friedman, Thomas L.,1990) สงครามในอัฟกานิสถาน (Mikulaschek, Christoph and Jacob Shapiro,2018) สงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นในซีเรีย (Thomas Gibbons-Neff,2016) สงครามระหว่างยูเครนกับรัสเซีย เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหารระหว่างประเทศโดยมีผลประโยชน์ในเชิงรัฐ (BBC News,2565) อำนาจและการจัดวางอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคของแต่ละพื้นที่ จึงกลายเป็นผลกระทบที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก เกิดการอพยพย้ายถิ่น ของประชากรที่ต้องพลัดพรากจากที่เกิดของตนเอง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศในองค์กรด้วย

3. การใช้ความรุนแรงต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสร้างความรุนแรงซ้ำ หมายถึง การใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการยุติปัญหา หรือยุติหรือควบคุมผลประโยชน์ หรือการได้มา เราจึงได้ยินพฤติกรรมซ้ำ หรือเหตุการณ์ซ้ำ ๆ ที่ส่งผลเป็นการคุกคามสวัสดิภาพของชีวิตซึ่งเป็นความรุนแรงในครอบครัว (กิ่งกานต์ แก้วพั้น, 2550; ธีรภูมิ นิลเพ็ชร, 2561พัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ, 2554) หรือผลกระทบต่อชีวิตที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกลายเป็นความรุนแรงในครอบครัว ความพยายามที่จะใช้ความรุนแรงเพื่อเป้าหมายปลายทางคือการทำลายชีวิต หรือสังหารอีกชีวิตหนึ่ง ภาพข่าวประเด็นการทำร้ายร่างกายด้วยความเชื่อว่าจจะแก้ปัญหาได้ แนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ในครอบครัว หรือการกระทำความรุนแรงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการยุติหรือแก้ปัญหา ซึ่งนัยหนึ่งเป็นเหตุการณ์อีกนัยหนึ่งเป็นความรุนแรงที่ปรากฏสังคมและภาพข่าวในสังคมองค์กรในปัจจุบัน

4. เงิน/งบประมาณ/ผลประโยชน์กับการนำมาใช้เป็นกลไกสร้างความรุนแรง ในเหตุการณ์กรณีของโฆสเก ทุกครั้งที่ไม่ประสบผลสำเร็จกระบวนการซื้อตัวเด็กกลับมา และการจ้างวานเพื่อใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นตลอดเวลา จนทำให้เห็นว่ากระบวนการก่อความรุนแรงมีปัจจัย ทุน งบประมาณ ผลประโยชน์ เป็นกำลังซื้อสำคัญ ทุนทางเศรษฐกิจหรือเงินเป็นเครื่องกำกับในเหตุการณ์ความรุนแรง เงินกับการจ้างวานฆ่า ผลประโยชน์อันพึงได้ นำไปสู่การสร้างเสริมความรุนแรง เงินผลประโยชน์นำไปสู่การก่อการเบียดบัง หักกลายในกันและกันจนกลายเป็นผลตกกระทบเบียดเบียนต่อชีวิตอื่น ๆ ในสังคม ในเรื่องโฆสเก มีการจ้างวานใช้ความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึงไม่ทำเองใช้ให้คนอื่นกระทำ ภาษากฎหมายจึงมีคำว่า กระทำเองก็ดี ใช้จ้างวานก็ดี มีโทษเหมือนกันเป็นผู้กระทำเอง หรือดำเนินการเอง ดังนั้นจากสิ่งที่ปรากฏ “ผลประโยชน์” ทั้งในเชิงของวัตถุ ความเชื่อ และผลคาดหวัง ในผลได้ได้กลายเป็นปัจจัยเสริมในการก่อให้เกิดความรุนแรง หรือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความรุนแรง ประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประชาสังคมโลกกลุ่มประเทศที่มีอำนาจในทางอาชญาวิทยา ทุนทางเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มสนับสนุนให้เกิดขึ้นดังปรากฏในประเด็นรัสเซีย กับยูเครนในปัจจุบัน ทุนทางเศรษฐกิจและการทหารได้มาเป็นปัจจัยสำคัญในการต่อสู้และก่อความรุนแรงระหว่างประเทศจนส่งผลกระทบต่อราคาน้ำมันตลาดเงินและเศรษฐกิจในองค์กรด้วย (BBC News,2565)

องค์ความรู้จากธรรมบทศึกษา

บทสรุป

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากเรื่องโฆสกะ เป็นความรุนแรงในกรอบคิด โดยมีฐานคิดจากเรื่องความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ โดยมีผลประโยชน์ หรือความคาดหวังต่อผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สิน เงินได้เป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่การคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์นั้น จนกระทั่งกลายเป็นความความคิด พฤติกรรมที่ก่อด้วยความโกรธ อาฆาต และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงและนำไปสู่ผลกระทบต่องานและครอบครัวด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถยกมาเป็น อุทาหรณ์ของเรื่องได้คือ (1) ความเชื่อ ทำให้เกิดสิ่งเชื่อเป็นฐานสำหรับการจัดการและการบริหาร ทำให้เกิดการกระทำที่ส่งผลเป็นพฤติกรรมและการกระทำในเชิงสังคม (2) ความรุนแรง นำไปสู่

ผลกระทบเป็นความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และคุณภาพของการดำเนินชีวิต และค่านิยมที่ถูกต้อง (3) ความรุนแรงในครอบครัวที่มีฐานคิดในเรื่องผลประโยชน์ ทรัพย์สินหรือผลได้อื่นพึงได้ ส่งผลกระทบเป็นมิตรภาพและความสัมพันธ์ในเชิงครอบครัวและสังคม (4) แนวทางวิธีการแก้ไขต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นคือการยืนยันต่อสภาพความเป็นจริง ศึกษาข้อเท็จจริงให้ปรากฏอย่างเพียงพอเพื่อละลายหรือลดความเชื่อที่ไม่สมเหตุสมผล และการยืนอยู่กับค่านิยมที่ถูกต้องและเป็นจริง รวมทั้งสร้างทัศนคติเชิงบวกโดยมองไปที่การสร้างประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมจะเป็นคุณค่าแท้กว่าอย่างแท้จริง รวมไปถึงการส่งเสริมให้เกิดค่านิยมที่แท้จริง ที่เรียกว่าค่านิยมจริงแท้ ซึ่งจะกลายเป็นแนวทางหรือวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวได้

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกานต์ แก้วพั่น. (2550). **ความรุนแรงในครอบครัว: กรณีศึกษาแรงงานสตรีโรงงานในอำเภอสารภี เชียงใหม่ ต่อการใช้ความรุนแรงของคู่สมรส** (สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2019). **ไม่มีคำถามสำหรับมาคันทยา : พินิจความเป็นธรรมผ่านความเจ็บของเหล่าภิกษุในอรรถกถาธรรมบทเรื่อง “วิฑูชะกะ” และ “สามาวดี**. วารสารสงฆานนครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 25 (1), 159-192.
- ธีรวุฒิ นิลเพ็ชร. (2561). **ความรุนแรงในครอบครัว: การวิเคราะห์สาเหตุและการป้องกันปัญหาในสังคมไทย**. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 24 (2), 1-20.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2560). **การศึกษากระบวนการเจริญเมตตาของพระนางสามาวดี** (สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระระพิน พุทธิสารโร (ดวงลอย). (2554). **ความรุนแรงครั้งพุทธกาล: กรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ศากยวงศ์** (สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ นันทจันทร์ และคณะ. (2554). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว**. วารสารพยาบาลรามาริบัติ. 17 (3), 444-462.
- วนิดา ฉายาสุดบุตร. (2550). **การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระนางสามาวดีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท** (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสมน ทิพนีย์. (2558). **การแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวตามแนวพุทธธรรม**. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 7 (1), 51-60.
- วุฒิไชย ทองเสก. (2560). **ปัญหาผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550: ศึกษากรณีการรับโทษตามกฎหมายอื่น**. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น. 1 (29), 95-118.
- ศิลป์ชัย เขาว์เจริญรัตน์. (2558). **จีนกับนโยบายลูกสองคน**. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2558. จาก

Facebook: https://www.facebook.com/dr.sinchai.chaojaroenrat/photos/np.1448853013823383.100001325204141/1019295918115924/?type=3¬if_t=notify_me_page.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) (2561). **สถิติความรุนแรงปี 61**

'7 เดือน' 367 ข่าว สูงสุดในรอบ 3 ปี. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2562,

จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/44211-สถิติความรุนแรงปี%](https://www.thaihealth.or.th/Content/44211-สถิติความรุนแรงปี%2061%20%277%20เดือน%27%20367%20ข่าว%20สูงสุดในรอบ%203%20ปี.html)

[2061%20%277%20เดือน%27%20367%20ข่าว%20สูงสุดในรอบ%203%20ปี.html](https://www.thaihealth.or.th/Content/44211-สถิติความรุนแรงปี%2061%20%277%20เดือน%27%20367%20ข่าว%20สูงสุดในรอบ%203%20ปี.html)

สุกิจ อยู่ไธธรรม และประณต นันทียกุล. (2559). **การบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย**

ความรุนแรงในครอบครัวของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

6 (3), 333-342.

ASTV ผู้จัดการสุดสัปดาห์. (2557). **ปิดฉากมรดกเลือดตระกูลธรรมวัณนะ.** สืบค้น 15 เมษายน 2556.

จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9570000087588>

ASTVสุดสัปดาห์. (2557). **อึ้ง! คดีสุดสลด “ทรัพย์สินหายครัว” 3 ศพ สะท้อนภูมิคุ้มกันครอบครัว**

บกพร่อง-ทาสทุนนิยม. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2565. จาก

<https://mgronline.com/crime/detail/9570000028917>

Alpermann, Björn, and Shaohua Zhan. (2019). **"Population planning after the one-**

child policy: shifting modes of political steering in China." Journal of

Contemporary China 28.117 (2019): 348-366.

BBC News. (2565). **รัสเซีย ยูเครน : ทหารยูเครนเตรียมตัวสู้ศึกที่พริสเซียที่ดอนบาส.** สืบค้นเมื่อ

30 เมษายน 2565. จาก <https://www.bbc.com/thai/international-61105840>

Charney, Michael W. (2006). **Powerful Learning: Buddhist Literati and the Throne in**

Burma's Last Dynasty, 1752–1885. Ann Arbor: University of Michigan.

Cai, Yong; Feng, Wang (2021). **"The Social and Sociological Consequences of China's**

One-Child Policy". Annual Review of Sociology. 47(1)

Dhammasami, Khammai (2018). **Buddhism, Education and Politics in Burma and Thailand:**

From the Seventeenth Century to the Present. Bloomsbury Publishing.

Friedman, Thomas L. (1990). **"Confrontation in the Gulf: Behind Bush's Hard Line;**

Washington Considers a Clear Iraqi Defeat to Be Necessary to Bolster Its Arab

Allies". The New York Times. New York. pp. A1. สืบค้นเมื่อ 16 September 2010.

[http://www.nytimes.com/1990/08/22/world/confrontation-gulf-behind-bush-s-hard-](http://www.nytimes.com/1990/08/22/world/confrontation-gulf-behind-bush-s-hard-line-washington-considers-cleariraqi.html?scp=1&sq=Confrontation+in+the+Gulf%3A+Behind+Bush%27s+Hard+L)

[line-washington-considers-](http://www.nytimes.com/1990/08/22/world/confrontation-gulf-behind-bush-s-hard-line-washington-considers-cleariraqi.html?scp=1&sq=Confrontation+in+the+Gulf%3A+Behind+Bush%27s+Hard+L)

[cleariraqi.html?scp=1&sq=Confrontation+in+the+Gulf%3A+Behind+Bush%27s+Hard+L](http://www.nytimes.com/1990/08/22/world/confrontation-gulf-behind-bush-s-hard-line-washington-considers-cleariraqi.html?scp=1&sq=Confrontation+in+the+Gulf%3A+Behind+Bush%27s+Hard+L)

[ine&st=nyt](http://www.nytimes.com/1990/08/22/world/confrontation-gulf-behind-bush-s-hard-line-washington-considers-cleariraqi.html?scp=1&sq=Confrontation+in+the+Gulf%3A+Behind+Bush%27s+Hard+L)

Hardee-Cleveland, Karen (1988). **Family Planning in China: Recent Trends, Volume 3.**

Center for International Research, U.S. Bureau of the Census.

Levi, Ken (1982). **Violence and Religious Commitment: Implications of Jim Jones's**

People's Temple Movement. Penn State University Press.

Mia Bloom. (2007). **Female Suicide Bombers: A Global Trend.** The MIT Press on

behalf of American Academy of Arts & Sciences. 136 (1),94-102.

<https://www.jstor.org/stable/20028092?seq=1>

Mikulaschek, Christoph and Jacob Shapiro. (2018). **Lessons on Political Violence from**

America's Post-9/11 Wars. Journal of Conflict Resolution. 62(1): 174–202.

Thomas Gibbons-Neff (2016). **"U.S. Special Operations forces begin new role**

alongside Turkish troops in Syria". The Washington Post. สืบค้นเมื่อ 16 September

2016. [https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/09/16/u-s-](https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/09/16/u-s-special-operations-forces-begin-new-role-alongside-turkish-troops-in-syria/)

[special-operations-forces-begin-new-role-alongside-turkish-troops-in-syria/](https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2016/09/16/u-s-special-operations-forces-begin-new-role-alongside-turkish-troops-in-syria/)

Zamora López, Francisco, and Cristina Rodríguez Veiga. (2020). **"From One Child to**

Two: Demographic Policies in Chin